

Grondbank Bennekomseweg Ede C.V.
ing. G.J. Nust
Postbus 632
3430 AP NIEUWEGEIN

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

uw brief van	uw kenmerk	ons kenmerk	datum
22 december 2005	Rroektm5528	FF/75C/2005/0473.	20 maart 2008
onderwerp	toekoms- doorkiesnummer	boeknummer	bijlagen
onthefing Flora- en faunawet artikel 75, lid 5 en lid 6, onderdeel c		0800-22 333 22	1

Geachte heer Nust,

Naar aanleiding van uw verzoek van 22 december 2005 en de aanvullingen hierop van 13 januari 2006, 23 januari 2006, 8 februari 2006 (overleg), 9 februari 2006, 14 februari 2006, 3 maart 2006, 15 maart 2006, 30 maart 2006, 17 juli 2006, 10 februari 2007, 13 november 2007, 28 november 2007 (overleg), 29 november 2007, 11 januari 2008, 29 januari 2008, 31 januari 2008, 14 februari 2008, 21 februari 2008, 22 februari 2008 en 25 februari 2008, geregistreerd onder aanvraagnummer FF/75C/2005/0473, om een ontheffing als bedoeld in artikel 75 van de Flora- en faunawet te krijgen, deel ik u het volgende mee.

Hierbij ontvangt u de ontheffing die u heeft aangevraagd, van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 8 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het uitsteken, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van de groeiplaats verwijderen; het vervoeren en onder zich hebben van de steenanjer, steenbreekvaren en de wilde marjolein, alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 9, 11 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen; het beschadigen, vernielen of verstoren van nesten, hopen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen; het vervoeren en onder zich hebben van de hazelworm, heikikker en de zandhagedis en van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het beschadigen, vernielen of verstoren van nesten, hopen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de buizerd, grote bonte specht, gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en de watervleermuis.

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit
Dienst Regelingen
Laan van NOI 131
Postadres: Postbus 19530
2500 CM Den Haag
Telefoon: 0800 - 22 333 22
Fax: (070) - 37 86 139
Web: www.minInv.nl/loket

Datum	Kenmerk	Vervolgblad
20 maart 2008	FF/75C/2005/0473	2

De aanvraag

De aanvraag heeft betrekking op het project "Enkaterrein" te Ede. Hierbij wordt het voormalige fabrieksterrein van Enka gesaneerd en heringericht tot een nieuwbouwwijk. Ontheffing wordt gevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 8 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de steenanjer, steenbreekvaren en de wilde marjolein, en van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 9, 10, 11 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de gewone dwergvleermuis, hazelworm, heikikker, laatvlieger, meervleermuis, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis en de zandhagedis, en van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 10 en 11 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de bosuil, buizerd, ekster, groene specht, grote bonte specht, havik, sperwer en de zwarte kraai.

Overwegingen

Wettelijk kader

Beschermde soorten

De steenanjer, steenbreekvaren en de wilde marjolein zijn beschermde inheemse plantensoorten als bedoeld in artikel 3, lid 1, van de Flora- en faunawet. De gewone dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en de watervleermuis zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder a, van de Flora- en faunawet. De bosuil, buizerd, ekster, groene specht, grote bonte specht, havik, sperwer en de zwarte kraai zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder b, van de Flora- en faunawet. Voor vogels wordt alleen ontheffing verleend indien het nest valt onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Hieronder zal dit nader worden toegelicht. De hazelworm, heikikker en de zandhagedis zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder c, van de Flora- en faunawet. De gewone dwergvleermuis, heikikker, laatvlieger, meervleermuis, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis en de zandhagedis zijn tevens opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, dier- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd. De hazelworm is tevens opgenomen in bijlage 1, behorende bij het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (28 november 2000, Stb. 525), dier- en plantensoorten waarvoor dezelfde bescherming dient te gelden als voor dier- en plantensoorten van communautair belang.

Verbodsbepalingen

Op grond van artikel 8 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet is het verboden om beschermde inheemse plantensoorten te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen; te vervoeren en onder zich te hebben.

Op grond van de artikelen 9, 10, 11 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet is het onder meer verboden om beschermde inheemse diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen; opzettelijk te verontrusten; nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren; te vervoeren en onder zich te hebben.

Tot vaste rust- en verblijfplaatsen als bedoeld in artikel 11 van de Flora- en faunawet worden locaties gerekend waarin zich kraamkolonies, paarverblijven, overwinteringsplaatsen en verblijven van groepen mannetjes bevinden, afhankelijk van de soort.

Datum	Kenmerk	Vervolgblad
20 maart 2008	FF/75C/2005/0473	3

Belangrijke migratie- en vliegroutes en foerageergebieden die van belang zijn voor de instandhouding van een vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau, vallen hier ook onder. Daarnaast vallen ook tijdelijke, seizoensgebonden, verblijfplaatsen (bijvoorbeeld nesten en holen) of standplaatsen die van belang zijn voor de gunstige staat van instandhouding van een soort op populatieniveau of per exemplaar hieronder.

Ontheffing

Artikel 10 van de Flora- en faunawet

Er is ontheffing aangevraagd van de verbodsbepaling genoemd in artikel 10 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het opzettelijk verontrusten. Opzettelijke verontrusting is bij de voorziene werkzaamheden echter niet aan de orde. Indien u handelt overeenkomstig de zorgplicht genoemd in artikel 2 van de Flora- en faunawet is er geen sprake van het opzettelijk verontrusten van de beschermde soorten.

Een ontheffing van de verbodsbepaling genoemd in artikel 10 van de Flora- en faunawet is derhalve niet aan de orde.

Op grond van artikel 75, lid 5, van de Flora- en faunawet worden ontheffingen slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort. Op grond van artikel 75, lid 6, aanhef en onder c, wordt in het geval van soorten die zijn opgenomen op bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, vogels en soorten die bij algemene maatregel van bestuur zijn aangewezen¹ ontheffing slechts verleend wanneer er, naast de voorwaarde dat geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort, geen andere bevredigende oplossing bestaat en met het oog op andere, bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen, belangen. In artikel 2, lid 3, onder e en j, van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (28 november 2000, Stb. 525) worden als andere belangen als bedoeld in artikel 75, lid 5, onder c, van de Flora- en faunawet, onder andere aangewezen dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten en de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling. Omdat dit Besluit nog niet is aangepast aan de wijziging van de Flora- en faunawet van 7 april 2006 wordt hier nog over andere belangen als bedoeld in artikel 75, lid 5, onderdeel c geschreven, terwijl hiermee lid 6 wordt bedoeld.

Definitie "nesten"

Een nest is de woonplaats die vogels vervaardigen om de eieren uit te broeden en de jongen te verzorgen. Voor een verdere aanscherping van de definitie van het begrip 'nesten' wordt onderscheid gemaakt tussen broedseizoen en niet-broedseizoen. Alle bewoonde nesten in het broedseizoen vallen onder de reikwijdte van artikel 11 van de Flora- en faunawet en zijn beschermd. Nesten van de ekster en de zwarte kraai vallen buiten het broedseizoen niet onder de definitie van het begrip nesten in artikel 11 van de Flora- en faunawet. Dit type wordt niet weer in gebruik genomen en is dus buiten het broedseizoen niet van belang voor de instandhouding van soorten. Derhalve is ontheffing hiervoor niet aan de orde. Nesten van de bosuil, buizerd, groene specht, grote bonte specht, havik en de sperwer, vallen onder de definitie van het begrip nesten in artikel 11 van de Flora- en faunawet. Dit type valt ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaatsen' in artikel 11 van de Flora- en faunawet.

¹ Bijlage I bij het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (Stb. 2000, 525), laatstelijk gewijzigd 10 september 2004.

Datum	Kenmerk	Vervolgblad
20 maart 2008	FF/75C/2005/0473	4

Deze nesten zijn, voor zover ze niet permanent verlaten zijn daarom jaarrond beschermd. Derhalve is ontheffing nodig van artikel 11 van de Flora- en faunawet met betrekking tot deze soorten.

De bosuil, groene specht, havik en de sperwer

U heeft ontheffing gevraagd voor artikel 11 van de Flora- en faunawet voor wat betreft het beschadigen, vernielen, en verstoren van nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de bosuil, groene specht, havik en de sperwer. Van deze soorten zijn tijdens de inventarisatie in 2005 en 2007 geen broedgevallen aangetoond. Hieruit blijkt dat het nest permanent is verlaten. Een ontheffing van artikel 11 van de Flora- en faunawet is derhalve niet nodig.

De meervleermuis

U heeft ontheffing gevraagd voor artikel 11 van de Flora- en faunawet voor wat betreft het beschadigen, vernielen, en verstoren van nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de meervleermuis. Van deze soort zijn slechts enkele exemplaren foeragerend waargenomen boven het bassin. De afstand tussen de zomerkolonie en het foerageergebied kan enkele tientallen kilometers bedragen. De soort is daarom in staat ander foerageergebied te zoeken. Bovendien wordt een deel van het verlies aan water gecompenseerd. Ontheffing voor de meervleermuis is niet nodig aangezien er geen sprake is van een overtreding van de verbodsbepalingen.

Instandhouding van de soort

Planten

Binnen het plangebied zijn de steenanjer, steenbreekvaren en wilde marjolein aangetroffen. Door de werkzaamheden zullen groeiplaatsen van deze soorten worden vernield en verwijderd. Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soort tot een minimum te beperken, stelt u ter compensatie de volgende maatregelen voor:

- Exemplaren van de steenanjer en de wilde marjolein zullen worden verplaatst naar een nabijgelegen geschikte groeiplaats. Er zijn geschikte plekken in de omgeving die in eigendom zijn bij Stichting Het Geldersch Landschap. De planten zullen met ruime grond worden uitgespit en op een nieuwe geschikte locatie worden geplant.
- De steenbreekvarens groeien op de muur van het voormalige chemicaliënmagazijn. De varens hebben zich gevestigd op deze plek doordat de mortel voor een deel is vergaan en een lekkende regenpijp voor voldoende vocht zorgt. De planten groeien in een strook van ongeveer 4 meter hoog en 60 centimeter breed. Het betreft meer dan duizend exemplaren. Het betreffende gebouw is aangewezen als monument en zal worden gerestaureerd. Het grootste gedeelte van de varens zal worden overgeplaatst op een muur van de Stichting Het Geldersch Landschap op het landgoed Hoekelum. Deze compensatie is opgenomen in het contract met het Geldersch Landschap. De beste manier om de varens te verplaatsen is het loszagen van het bewuste stuk muur in één of enkele stukken. Deze werkwijze is ook elders met succes toegepast. Het stuk muur wordt vervolgens in een nieuwe muur ingemetseld. Op de nieuwe plaats zal voor voldoende vochtvoorziening worden gezorgd.

De door u voorgestelde maatregelen zijn voldoende. De manier waarop u de planten gaat compenseren is zeer goed uitgewerkt en zal ervoor zorgen dat de soorten zich ergens anders kunnen vestigen. De gunstige staat van instandhouding van de steenanjer, steenbreekvaren en wilde marjolein komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de bovengenoemde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorwaarden.

Datum	Kenmerk	Vervolgblad
20 maart 2008	FF/75C/2005/0473	5

Vleermuizen

In het plangebied zijn de gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en de watervleermuis aangetroffen. De betreffende soorten maken van het plangebied gebruik als vaste rust- en verblijfplaats, kraamplaats en foerageergebied. Door de werkzaamheden (kap van bomen en dempen van bassins) zullen vaste rust- en verblijfplaatsen en foerageergebieden worden vernietigd. De rosse vleermuis gebruikt het gebied vooral als foerageergebied. De soort foerageert vooral langs de bos- en vegetatiestructuur aan de west-, zuid- en oostkant van het gebied. Bij het kappen van de beplantingen op het Enkaterrein zal de soort opnieuw de randen kiezen om te foerageren. Ook de poelen zullen waarschijnlijk opgezocht worden. De watervleermuis, ook een boombewonende soort, foerageert vooral boven het grote bassin. Van deze soort bevindt zich een vermoedelijke kraamkolonie ten zuidwesten van het grote bekken. De bomen zullen hier gekapt moeten worden vanwege de vervuiling ter plekke. Tijdens de werkzaamheden blijft het terrein geschikt voor de gewone dwergvleermuis. Ruige dwergvleermuis en laatvlieger komen nu vooral voor boven het grote bassin die de soorten als foerageergebied gebruiken. Om het verlies van biotoop op te vangen, stelt u de volgende maatregelen voor:

- Er zullen 150 vleermuiskasten worden opgehangen in de aangrenzende bossen van het Gelders Landschap. Daarnaast zal gekeken worden naar mogelijkheden om bomen beter geschikt te maken voor vleermuizen door kwijnende bomen niet direct te vellen. De bodem in het oosten van het terrein is minder vervuild en hiervoor is op dit moment geen kapvergunning afgegeven. De bomen ten zuidwesten van het grote bekken kunnen vanwege vervuiling ter plekke niet blijven staan. De verblijfplaats van de watervleermuis zal hier verdwijnen door de kap.
- Om te compenseren voor het verlies aan ruimtes voor vleermuizen in de gebouwen zullen in de nieuwe gebouwen minimaal 70 vleermuisstenen worden ingemetseld. Deze zijn geschikt voor mannetjes van dwergvleermuizen die hun verblijfplaats verliezen. Ook wordt op 5 locaties in de nieuwe wijk nieuwe kraamgelegenheid gecreëerd voor het verlies van kraamlocaties van de laatvlieger en gewone dwergvleermuis. Door Alterra wordt voorgesteld om in overleg met de architect mogelijkheden te scheppen voor verblijven van vleermuizen in gebouwen.
- Het verdwijnen van het waterbassin betekent voor veel vleermuizen het verdwijnen van foerageergebied. In de nabije omgeving bleken geen mogelijkheden aanwezig om dit verlies te compenseren. Samen met de gemeente Ede is gekeken naar de foeragemogelijkheden op gemeentelijk grondgebied. Recent zijn op particuliere grond veel poelen aangelegd ter bevordering van de biodiversiteit. Deze poelen zijn niet als compensatiepoelen aangelegd, maar kunnen wel als nieuwe poel aangemerkt worden. Een deel van de poelen is wat betreft grootte en ligging geschikt als foerageergebied voor vleermuizen. Er is dus in de laatste twee jaar sprake geweest van een netto toename van geschikt foerageergebied voor watervoerende vleermuizen. Daarnaast wordt een deel van het water gecompenseerd met de twee poelen die worden aangelegd op het Horapark.

De door u voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. De meeste holten die mogelijk geschikt kunnen zijn voor rosse vleermuis bevinden zich in het gedeelte waarvoor nu geen kapvergunning is afgegeven. Wanneer de beplanting toch gekapt moet worden is wijziging van de ontheffing nodig. Wanneer deze beplanting niet gekapt wordt, is het voldoende om 50 in plaats van 150 vleermuiskasten in de omgeving te plaatsen. Vleermuiskasten kunnen tijdelijk extra mogelijkheden bieden als zomerverblijven, maar wanneer deze opgehangen worden in oudere bosopstanden, dan zijn holten meer in trek. Belangrijk is dat voor de kap de bosopstanden nogmaals worden gecontroleerd op mogelijke verblijfplaatsen van deze soort.

Datum
20 maart 2008

Kenmerk
FF/75C/2005/0473

Vervolgblad
6

Ter aanscherping zijn in de ontheffing daarom aanvullende voorwaarden opgenomen. De gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en de watervleermuis komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de bovengenoemde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorwaarden.

Vogels

In het plangebied zijn nesten van de buizerd en de grote bonte specht aangetroffen. Door de werkzaamheden zullen vaste rust- en verblijfplaatsen van deze soorten verdwijnen. Beide soorten kunnen in de nabijheid van het Enkaterrein nieuwe nestgelegenheid vinden, omdat in de omgeving voldoende oudere bomen aanwezig zijn.

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soort tot een minimum te beperken, stelt u de volgende maatregelen voor:

- De kapverordening geeft aan dat in de periode 15 maart tot 15 juli niet gekapt mag worden. Buiten deze periode zullen de stukken bos op aanwezigheid van broedende vogels gecontroleerd worden. Wanneer geen broedgevallen zijn aangetroffen worden de werkzaamheden uitgevoerd.

De door u voorgestelde maatregelen zijn voldoende. Ik wijs u erop dat voor het broedseizoen geen standaardperiode wordt gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. Dit betekent feitelijk dat kapwerkzaamheden niet mogen leiden tot verstoring van (individuele) broedgevallen. De gunstige staat van instandhouding van de buizerd en de grote bonte specht komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de bovengenoemde maatregelen.

De heikikker

Van de heikikker zijn enkele exemplaren in het plangebied aangetroffen maar er is geen voortplanting van deze soort waargenomen. Door de werkzaamheden zal er leefgebied van de heikikker verdwijnen. Voor het verlies van biotoop van de heikikker is het tevens van belang om alternatief leefgebied te realiseren. U stelt daarom ter compensatie voor om poelen aan te leggen. Op dit moment zijn reeds twee poelen aangelegd op het Horapark. De aangetroffen heikikkers zullen van deze poelen gebruik kunnen maken. De gunstige staat van instandhouding van de heikikker komt dan ook niet in gevaar, mits gewerkt wordt volgens de in de ontheffing opgelegde voorwaarden.

Hazelworm en zandhagedis

In het plangebied zijn de zandhagedis en de hazelworm aangetroffen. Vooral het zuidoostelijke en oostelijke deel van het terrein zijn van belang. In totaal zal 6 hectare leefgebied van de soorten verdwijnen. Om het verlies van het leefgebied te compenseren stelt u voor om 6 hectare nieuw habitat aan te kopen en in te richten voor de soorten. Omdat het enkele jaren duurt voordat dit nieuwe gebied geschikt is, zullen de dieren van het Enkaterrein worden overgeplaatst naar een bestaand heideterrein waar in 2006 en 2007 geen zandhagedissen zijn waargenomen. Dit heideterrein zal eerst optimaal geschikt worden gemaakt voor deze soort. Met het Geldersch Landschap is contractueel overeengekomen dat een heideterrein van 5,5 hectare aan de Immenweg in de gemeente Wekerom geschikt wordt gemaakt om de populatie zandhagedissen in eerste instantie in op te vangen. De aanleg van eiafzetplaatsen, het aanleggen van zonplekken en het creëren van verbindingen met andere terreinen zijn essentiële maatregelen om het heideterrein geschikt te maken. Daarnaast is het de bedoeling dat 6 hectare landbouwgrond wordt aangekocht in de buurt van het Wekeromse zand. Mocht dit niet lukken dan zal ergens anders 6 hectare grond gezocht worden.

Datum	Kenmerk	Vervolgblad
20 maart 2008	FF/75C/2005/0473	7

De eisen die de hazelworm en de zandhagedis stellen aan hun leefomgeving kunnen inderdaad niet in een paar jaar op een nu ongeschikt terrein worden gerealiseerd. Het zal enkele jaren duren om een weiland om te vormen naar een geschikte habitat voor de hazelworm en de zandhagedis. Daarnaast kunnen dieren niet uitgezet worden in een gebied waar al een bestaande populatie aanwezig is. De door u voorgestelde compensatie zorgt ervoor dat de populaties van het Enkaterrein in ieder geval uitgezet worden in een geschikt leefgebied. Wanneer in de buurt van het Wekeromse zand 6 hectare wordt aangekocht zal het totale leefgebied voor zowel de populaties van het Enkaterrein als voor de populatie zandhagedissen op het Wekeromse zand toenemen. De door u voorgestelde maatregelen zijn echter niet geheel voldoende. Ter aanscherping zijn in de ontheffing daarom aanvullende voorwaarden opgenomen. De gunstige staat van instandhouding van de hazelworm en de zandhagedis komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de bovengenoemde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorwaarden.

Andere bevredigende oplossing en belang van de ingreep

Het project heeft als doel 1600 woningen te realiseren op het voormalige bedrijventerrein van Enka, en maakt deel uit van het Masterplan Ede-Oost. In de Nota Ruimte is de regio Wageningen-Ede-Rhemen-Veenendaal aangewezen als economisch kerngebied. Het Masterplan Ede-Oost is hier de invulling van en is een raamwerk waarbinnen de verschillende deelgebieden, waaronder het Enka terrein, kunnen worden ontwikkeld. In het totale project van Ede-Oost zullen tussen de 3500 en 4500 woningen worden gecreëerd om een kwaliteitsimpuls (wonen als werk) te geven aan de regio. Voor de locatie is mede gekeken naar verschillende kwaliteiten die het gebied Ede-Oost heeft, zoals de nabijheid van het station en de mogelijkheid van een directe ontsluiting op de A12. Het voormalige fabrieksterrein staat leeg en moet gesaneerd worden vanwege grote vervuiling. Voor alle soortgroepen vindt compensatie zodanig plaats dat de gunstige staat van de populaties niet in het geding komt. Door het realiseren van de voorgestelde maatregelen is zorgvuldig handelen gewaarborgd. Hiermee is het voldoende aangetoond dat geen andere bevredigende oplossing voorhanden is.

Zorgplicht

Voor de soorten waarvoor ik u ontheffing verleen, bent u gehouden aan de in de ontheffing opgenomen voorwaarden. Voor alle soorten echter, geldt de zorgplicht ex artikel 2 van de Flora- en faunawet, die van toepassing is op zowel beschermde als onbeschermde dier- en plantensoorten, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dient u, zoveel als redelijkerwijs mogelijk is, schade aan deze soorten te voorkomen.

Gesignaleerde soorten

Ik wil u erop wijzen dat in het bij de aanvraag gevoegde natuurwaardenonderzoek melding wordt gemaakt van de (mogelijke) aanwezigheid van de boommarter, eekhoorn en de gewone grootoorvleermuis in of in de nabije omgeving van het plangebied. U heeft er echter voor gekozen om voor deze soort geen ontheffing aan te vragen. Ik wil u er, wellicht ten overvloede, op wijzen dat wanneer u bij uitvoering van de werkzaamheden verbodsbepalingen ten aanzien van deze soort dreigt te overtreden, u de werkzaamheden dient stil te leggen en alsnog ontheffing voor deze soort dient aan te vragen. Het is aan te bevelen om in de periode maart/april onderzoek te doen naar het voorkomen van gewone grootoorvleermuis in het plangebied.

Datum	Kenmerk	Vervolgblad
20 maart 2008	FF/75C/2005/0473	8

De gewone pad

Het plangebied herbergt op dit moment één van de grootste paddenpopulaties van Nederland. Door de sanering en de herinrichting van het terrein verdwijnen alle huidige voortplantingsmogelijkheden voor deze soorten. De gewone pad is een soort waarvoor een vrijstelling geldt volgens de Flora- en faunawet, en compensatie kan voor deze soort daarom niet verplicht worden gesteld. Wanneer geen compensatie gerealiseerd zou worden, betekent dit dat niet alleen belangrijke voortplantingswateren verloren gaan, maar ook dat enkele duizenden dieren zullen omkomen. Omdat het hier gaat om een zeer grote paddenpopulatie is het belangrijk om het voortplantingswater te compenseren, om zo in ieder geval aan de zorgplicht te voldoen. U stelt de volgende maatregelen voor:

- Er zullen poelen aangelegd worden. Op het terrein liggen nu 12 voortplantingswateren voor amfibieën. De wateren met de nummers 4 tot en met 7 zijn belangrijk voor de gewone pad. Het oppervlak bedraagt in totaal 6775 m². De verschillende mogelijkheden voor de aanleg van nieuwe poelen is getoetst op haalbaarheid. Hierdoor bleef één locatie over namelijk aanleg van poelen op het Horapark. Hier wordt 750 m² voortplantingswater gerealiseerd. Dit is minder dan het wateroppervlak waarover de padden op het Enkaterrein beschikken. Daar staat tegenover dat de kwaliteit van de poelen als voortplantingswater zal toenemen.
- De voortplantingswateren op het Enkaterrein zullen in 2008 voor het laatst gebruikt worden. Halverwege het groeiseizoen zullen de paddenlarven overgezet worden naar de nieuwe poelen waarna de laatste drie voortplantingswateren leeggepompt kunnen worden. Hierna wordt het gehele Enkaterrein afgezet met een paddenscherm.
- In 2009/2010 worden de nieuwe poelen in februari/maart uitgerasterd en worden de padden in de enclosures uitgezet. Na de eiafzet worden de schermen weer verwijderd.
- Daarnaast is het belangrijk dat er ontsnipperende maatregelen worden genomen langs de Horalaan om het duurzaam voortbestaan van de paddenpopulatie in stand te houden. Hiervoor zullen permanente voorzieningen getroffen worden voor een veilige paddentrek in de vorm van geleideschermen en paddentunnels. Ook zullen maatregelen worden getroffen om ervoor te zorgen dat de padden niet in de kelders terecht kunnen komen.

De maatregelen die genomen worden om de populatie van de gewone pad te behouden zijn voor dit project het hoogst haalbare. De poelen moeten nabij het Enkaterrein gegraven worden omdat de padden in eerste instantie steeds terug zullen willen keren naar het Enkaterrein. Met deze compensatie zullen de nieuwe poelen het eerste water zijn dat wordt aangetroffen. Het is hier niet mogelijk om het totale oppervlak aan water te compenseren. Dat zal uiteindelijk resulteren in een kleinere maar stabiele populatie.

U dient aan de volgende maatregelen te voldoen om een juiste invulling te geven aan de zorgplicht van artikel 2 van de Flora- en faunawet:

- In 2009/2010 dienen de nieuwe poelen in februari/maart uitgerasterd te worden waarna de padden binnen deze enclosures worden uitgezet. Na de eiafzet dienen de schermen rondom de nieuwe poelen verwijderd te worden.
- Bij de Horalaan dienen permanente voorzieningen te worden getroffen voor een veilige paddentrek in de vorm van geleideschermen en paddentunnels. Tevens dienen maatregelen getroffen te worden waardoor de trekkende padden niet in de parkeerkelders terechtkomen.
- Om duidelijk te krijgen of de maatregelen ten aanzien van amfibieën het gewenste effect hebben, dient gedurende drie jaar jaarlijks gemonitord te worden en een verslag daarvan ter kennisname naar Dienst Regelingen gestuurd te worden.

Datum	Kenmerk	Vervolgblad
20 maart 2008	FF/75C/2005/0473	9

Vogels

U dient gedurende de werkzaamheden rekening te houden met het broedseizoen van vogels. Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor de meeste vogelsoorten kan dit plaatsvinden door werkzaamheden buiten de broedperiode van aanwezige soorten uit te voeren. Tevens kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat vogels tot broeden kunnen komen binnen het plangebied. Ik wijs u erop dat voor het broedseizoen geen standaardperiode wordt gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. Dit betekent feitelijk dat kapwerkzaamheden niet mogen leiden tot verstoring van (individuele) broedgevallen.

Conclusie

Gelet op het voorgaande verleen ik u bijgaande ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Aan deze ontheffing zijn voorwaarden verbonden.

De ontheffing en de voorwaarden treft u hierbij aan.

Bezwaar

Het kan zijn dat u het met deze beslissing niet eens bent. U kunt dan (net als andere belanghebbenden) binnen zes weken na de verzenddatum van deze brief, bezwaar maken. U doet dit door een brief te sturen aan Dienst Regelingen, afdeling Recht en Rechtsbescherming, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag. Uw bezwaarschrift moet ten minste bevatten:

- uw naam en adres
- de vermelding: 'ontheffing artikel 75 Flora- en faunawet' en het aanvraagnummer
- een afschrift van deze brief
- de redenen van uw bezwaar
- de datum van uw bezwaarschrift
- uw handtekening

De teammanager Recht en Rechtsbescherming van Dienst Regelingen zal namens de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit op het bezwaarschrift beslissen.

Als u iemand machtigt namens u bezwaar te maken, vergeet u dan niet een door u ondertekende machtigingsverklaring mee te sturen.

Gebiedenbescherming

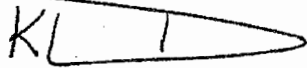
Een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet treedt niet in de plaats van een passende beoordeling met betrekking tot de instandhouding van habitats (gebiedsaspect) die in dit geval mogelijk aan de orde is daar de voorgenomen werkzaamheden plaats vinden in of in de nabijheid van het Habitatrichtlijngebied/Vogelrichtlijngebied Veluwe. Ook is een ontheffing geen indicatie voor de uitkomst van een eventuele toets Vogelrichtlijn en/of Habitatrichtlijn. Het soortenaspect -inclusief bijlage IV van de Habitatrichtlijn- is een onderwerp van de Flora- en faunawet, terwijl het gebiedsaspect expliciet aan de orde is bij de passende beoordeling conform Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Het gebiedsaspect van voornoemde Europese richtlijnen is geregeld in de Natuurbeschermingswet.

Datum
20 maart 2008

Kenmerk
FF/75C/2005/0473

Vervolgblad
10

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit,
voor deze,
de teammanager uitvoering Dienst Regelingen,

B. Kluivingh - Deetman

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT

Naar aanleiding van het verzoek van de heer ing. G.J. Nust
namens de Grondbank Bennekomseweg Ede C.V., op 22 december 2005
en de aanvullingen hierop van 13 januari 2006, 23 januari 2006,
8 februari 2006 (overleg), 9 februari 2006, 14 februari 2006, 3 maart 2006, 15 maart 2006,
30 maart 2006, 17 juli 2006, 10 februari 2007, 13 november 2007, 28 november 2007 (overleg),
29 november 2007, 11 januari 2008, 29 januari 2008, 31 januari 2008, 14 februari 2008,
21 februari 2008, 22 februari 2008 en 25 februari 2008

gelet op artikel 75, lid 5 en 6, onderdeel c, van de Flora- en faunawet

Verleent hierbij aan:	Grondbank Bennekomseweg Ede C.V.
Adres:	Edisonbaan 14-G
Postcode en woonplaats:	3439 MN NIEUWEGEIN
Voor het tijdvak van:	20 maart 2008 tot en met 1 januari 2013

ONTHEFFING

FF/75C/2005/0473

Van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 8 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het uitsteken, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van de groeiplaats verwijderen; het vervoeren en onder zich hebben van de steenanjer (*Dianthus deltoides*), steenbreekvaren (*Asplenium trichomanes*) en de wilde marjolein (*Origanum vulgare*), alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 9, 11 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen; het beschadigen, vernielen of verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen; het vervoeren en onder zich hebben van hazelworm (*Anguis fragilis*), heikikker (*Rana arvalis*) en de zandhagedis (*Lacerta agilis*) en van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het beschadigen, vernielen of verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de buizerd (*Buteo buteo*), grote bonte specht (*Dendrocopos major*), gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), laatvlieger (*Eptesicus serotinus*), rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*), ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) en de watervleermuis (*Myotis daubentonii*).

Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft het plangebied voor de realisatie van het project "Enkaterrein" te Ede. Het plangebied is gelegen aan de Dr. Hartogsweg ten oosten van Ede, ten noorden van het Hoekelumse Bos, ten westen van de Ederhorst en ten zuiden van het NS-station Ede-Wageningen en heeft Amersfoortcoördinaten 174,5-448,3 en 175,5-448,1, één en ander zoals weergegeven op de bij de aanvraag gevoegde topografische kaart en figuur 7 van het bij de aanvraag gevoegde rapport "Spint de natuur garen bij de herinrichting van het ENKA-terrein?" van 2005.

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorwaarden verbonden:

Algemene voorwaarden

1. De ontheffing wordt slechts voor de hierboven genoemde soorten en beschreven verboden handelingen verleend.
2. De ontheffing geldt alleen voor de uitvoering van de werkzaamheden, zoals vermeld in de projectomschrijving voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.
3. Grondbank Bennekomseweg Ede C.V. (hierna te noemen: de ontheffinghouder) dient onverwijld contact op te nemen met Dienst Regelingen indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorwaarde 1 noodzakelijk zijn.
4. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder blijft daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.

KLI

5. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.
6. De ontheffinghouder dient, zodra de datum waarop de werkzaamheden zullen aanvangen bekend is, het bijgevoegde meldingsformulier volledig in te vullen en naar Dienst Regelingen te zenden.

Specifieke voorwaarden

7. Zoals beschreven in het bij de aanvraag gevoegde "Compensatievoorstel voor het verlies van leefgebied van beschermde planten en dieren op het ENKA-terrein in Ede en ecologisch protocol voor de werkzaamheden" van 14 februari 2008, dienen halverwege het groeiseizoen aanwezige heikikkers, padden en paddenlarven overgezet te worden naar de nieuwe poelen waarna de laatste drie voortplantingswateren leeggepompt kunnen worden. Hierna dient het gehele Enkaterrein afgeschermd te worden met een paddenscherm.
8. De werkzaamheden die betrekking hebben op het verplaatsen van amfibieën dienen plaats te vinden onder begeleiding van een ter zake kundige¹ op het gebied van amfibieën.
9. De hazelworm en de zandhagedis dienen in de periode maart/april en september/oktober weggevangen te worden.
10. De hazelworm en de zandhagedissen dienen te worden overgeplaatst naar een heideterrein van 5,5 hectare aan de Immenweg in de gemeente Wekerom.
11. Vóór het begin van de werkzaamheden dient nogmaals gecontroleerd te worden of er geen hazelwormen en zandhagedissen meer op het terrein aanwezig zijn.
12. De werkzaamheden die betrekking hebben op het verplaatsen van reptielen (voorwaarde 11 tot en met 13) dienen plaats te vinden onder begeleiding van een ter zake kundige¹ op het gebied van reptielen.
13. Vóór de verplaatsing van de aanwezige hazelwormen en zandhagedissen, dient in samenwerking met een ter zake kundige¹ op het gebied van reptielen het terrein optimaal geschikt te worden gemaakt door middel van de aanleg van eiafzetplaatsen, het aanleggen van zonplekken en het creëren van verbindingen met andere terreinen.
14. Er dient 6 hectare landbouwgrond te worden ingericht in de buurt van het Wekeromse zand. Dit dient in overleg met een ter zake kundige¹ plaats te vinden. Wanneer dit niet mogelijk is dient op een andere geschikte locatie 6 hectare grond ingericht te worden. Zodra de 6 hectare compensatiegrond is aangekocht dient uiterlijk in 2011 het inrichtingsplan ter goedkeuring opgestuurd te worden naar Dienst Regelingen.
15. Om duidelijk te krijgen of de maatregelen ten aanzien van reptielen het gewenste effect hebben, dient na overplaatsing van de hazelworm en de zandhagedis gedurende drie jaar jaarlijks de effectiviteit van de maatregelen gemonitord te worden. Daarnaast dient het compensatieterrein na inrichting gedurende drie jaar jaarlijks gemonitord te worden op het voorkomen van de hazelworm en de zandhagedis. Deze monitoringsverslagen dienen ter kennisname naar Dienst Regelingen gestuurd worden.
16. De bosopstanden dienen vóór de kap nogmaals te worden gecontroleerd op mogelijke verblijfplaatsen van de rosse vleermuis en de watervleermuis. Bij aantreffen van vleermuizen dient gewacht te worden totdat de soorten niet meer in de bomen aanwezig zijn.
17. De kapwerkzaamheden dienen plaats te vinden in de periode half maart tot half april of in de periode september-oktober.
18. Oude eiken en beuken met holtten, rond het plangebied en buiten de zwaar vervuilde stukken op het Enkaterrein, dienen zoveel mogelijk aanwezig te blijven om zo voldoende mogelijkheden voor de watervleermuis te creëren.
19. De beplanting aan de oostkant van het plangebied dient niet gekapt te worden ten behoeve van de rosse vleermuis.
20. Er dienen 50 vleermuiskasten opgehangen worden in de aangrenzende bossen van Gelders Landschap en kwijnende bomen dienen niet direct geveld te worden.

¹ Onder een ter zake kundige wordt verstaan een persoon die:

- Op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie en/of
- Als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau dat is aangesloten bij het netwerk Groene Bureaus en/of
- Zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals Das en Boom, VZZ, RAVON, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, VOFF, SOVON, etc.)

21. Voordat met de sloop begonnen kan worden, dient één van de als monument aangewezen gebouwen extra geschikt te worden gemaakt als kraamplaats voor de gewone dwergvleermuis. Na de sloop dienen nog vier kraamlocaties te worden aangelegd in de nieuwbouw. Ook dienen 60 vleermuisstenen in de nieuwbouw geplaatst te worden en 10 in de monumentale panden zodat er gedurende de werkzaamheden voldoende verblijfplaatsen aanwezig zijn. Deze werkzaamheden dienen in samenwerking met een ter zake kundige¹ op het gebied van vleermuizen gepland te worden en de architect dient voor de juiste locatie van de verblijfplaatsen de bouwplannen aan te passen in samenwerking met een ter zake kundige¹ op het gebied van vleermuizen.
22. De te slopen gebouwen dienen ongeschikt gemaakt te worden door het verwijderen van daklijsten en het maken van gaten in de spouwmuren onder leiding van een ter zake kundige¹ op het gebied van vleermuizen.
23. Dit ongeschikt maken dient te gebeuren in de periode half maart tot eind april of in de periode september-oktober bij een temperatuur van minimaal 5 °C in de schemering. Na het ongeschikt maken is het ook mogelijk om buiten deze perioden te slopen.
24. Bij de sloopwerkzaamheden dient bij het aantreffen van vleermuizen een vleermuisdeskundige¹ oproepbaar te zijn om op locatie te kunnen aangeven welke maatregelen het beste genomen kunnen worden. In de eerste instantie moet het werk bij het aantreffen van vleermuizen stilgelegd worden zodat het dier kans heeft een andere verblijfplaats op te zoeken.
25. De vliegroute van de laatvlieger gericht op zuid-noord dient gecompenseerd te worden tijdens de inrichting door aanplant van bomen en door rekening te houden met verlichting. Deze compensatie hoeft niet direct plaats te vinden op de locatie van de huidige vliegroute omdat de waterbassins straks niet meer aanwezig zijn. De compensatie dient in samenwerking met een ter zake kundige² te worden uitgevoerd.
26. De steenanjer en de wilde marjolein dienen onder begeleiding van een ter zake kundige² op het gebied van planten verplaatst te worden naar een nabijgelegen geschikte groeiplaats op het terrein van Stichting Het Geldersch Landschap. De planten dienen hierbij met ruime grond te worden uitgespit.
27. Het grootste gedeelte van de steenbreekvarens dient te worden overgeplaatst op een muur van de Stichting Het Geldersch Landschap op het landgoed Hoekelum. Het verplaatsen dient onder begeleiding van een ter zake kundige¹ op het gebied van planten te gebeuren door een stuk muur los te zagen en vervolgens in een nieuwe muur in te metselen.
28. Voor het gehele plan dient gewerkt te worden volgens het ecologisch protocol beschreven in de bij de aanvraag gevoegde rapportage, "Compensatievoorstel voor het verlies van leefgebied van beschermde planten en dieren op het Enkaterrein in Ede en ecologisch protocol voor de werkzaamheden" van 14 februari 2008.

Overige voorwaarden

29. Deze ontheffing kan worden ingetrokken, indien blijkt dat de ontheffinghouder zich niet houdt aan de voorwaarden.
30. Aanspreekpunt in het kader van deze ontheffing en de daaruit voortvloeiende voorwaarden is Dienst Regelingen, Postbus 19530, 2500 CM Den Haag.

Den Haag, 20 maart 2008

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT,
voor deze,

de teammanager uitvoering dienst Regelingen,

B. Kluivingh - Deetman

